

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Królem wybrano pewnego króla / który miał zostać królem

Author: Tomasz Gęšina

Citation style: Gęšina Tomasz. (2018). Królem wybrano pewnego króla / który miał zostać królem. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 160-162). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Królem wybrano pewnego króla / który miał zostać królem

O cytacie

Cytat pochodzi z wiersza Ewy Lipskiej *Egzamin*, który został opublikowany w 1973 roku w tygodniku „Literatura”. Utwór przedstawia przebieg egzaminu na króla. Nie jest to jednak sprawiedliwa rywalizacja, ponieważ od początku wiadomo, kto zwycięży w tym konkursie. Wiersz ukazuje nieuczciwe sposoby dochodzenia do władzy i stawianie potrzeb jednostki ponad dobro ogółu. Jest to obraz demaskujący polską rzeczywistość lat 70. XX wieku oraz SATYRA na społeczno-polityczne realia PRL-u, gdzie manipuluje się człowiekiem, a władzę sprawuje się poprzez ubezwłasnowolnienie społeczeństwa. Ukazanie się wiersza *Egzamin* w oficjalnym obiegu, czyli po zatwierdzeniu przez CENZURĘ, było zjawiskiem szczególnym, ponieważ treść można odnieść do nieuczciwego sprawowania władzy przez komunistyczny rząd w Polsce. Utwór ma wymiar uniwersalny – jest bardzo często przywoływany w sytuacjach, gdy konkursy na dane stanowisko nie są uczciwe, tj. od początku wiadomo, kto zostanie wybrany.

O autorze i jego twórczości

Ewa Lipska (ur. 1945) – studiowała malarstwo w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W tamtym okresie zauważyła, że dzięki słowom można wyrazić więcej niż przez namalowany obraz. W latach 90. pełniła funkcję wicedyrektora, następnie dyrektora Instytutu Polskiego w Wiedniu. Uczestniczyła w wielu festiwalach poezji na całym świecie, m.in. w Austrii, USA, Wielkiej Brytanii, Kanadzie. Z racji daty urodzenia i wydania pierwszego tomu poezji była utożsamiana z NOWĄ FALĄ, jednak konsekwentnie manifestowała swoją niezależność. W jej wczesnych utworach krytycy doszukiwali się wpływu twórczości Wisławy Szymborskiej. Pisarka często posługuje się konceptem, paradoksem oraz ironią. Podstawową zasadą kompozycyjną jej poezji jest powtarzalność (wracanie do pewnych motywów i tematów, np. domu, wojny, pokoju, czasu). Lipska w następujący sposób opisuje swoją pracę twórczą:

„Notatki, szkice robię często. Nie każda notatka jest oczywiście początkiem wiersza. Czy można to nazwać pracą »w natchnieniu«? Nie wiem... Ważna jest umiejętność w życiu dostrzegania rzeczy nieoczekiwanych, umiejętność patrzenia na świat z życzliwym dystansem. Nad wierszami pracuję długo, ciężko i z nieustannymi wątpliwościami” (Lipska 1997, 11).

Warto wiedzieć

- CENZURA – ‘urzędowa kontrola kultury (publikacji, widowisk teatralnych, audycji radiowych) pod względem politycznym lub obyczajowym’. Teksty ukazujące się w czasach PRL-u musiały przejść kontrolę cenzora, zyskać akceptację, aby mogły zostać wydane w oficjalnym obiegu. Przykładowo publikacje dotyczące przewodniczącego partii Edwarda Gierka nie powinny były podejmować odgórnie zakazanych tematów, np. ewentualnej wizyty w USA czy obchodów jego sześćdziesiątych pierwszych urodzin.
- NOWA FAŁA – zob. **Jak zobaczysz tłum, wracaj szybko do domu*
- SATYRA – zob. **My rządźmy światem, a nami kobiety*

Z opracowań

Nadzorowanie przestrzegania zasady „decorum” w odniesieniu do przywódcy PZPR należało nie tylko do najważniejszych, ale i do stałych obowiązków cenzorów. Było ono obowiązkiem cenzora zarówno w 1971 roku, jak i w latach późniejszych. Dlatego też w materiałach instruktażowych z 1974 roku za przykład karygodnego przeoczenia ze strony cenzorów zostało uznane dwukrotne dopuszczenie do druku wiersza Ewy Lipskiej pt. *Egzamin*.

Hobot 1998, 117

O upolitycznieniu poezji Lipskiej świadczą nie tylko zawarte między okładkami tego zbioru teksty, lecz także utwory do druku w książce niedopuszczone. Paradoksalnie, nie konkret był przyczyną ich wykluczenia: wiersze *Egzamin* i *Sanatorium*, traktujące o mechanizmach dochodzenia do władzy oraz sposobach utrzymywania się przy niej, zostały usunięte przez cenzora ze względu na nieobecność w nich... historycznych rekwizytów i kostiumów.

Morawiec 2011, 40

Bibliografia

- Hobot J., 1998: „Trzeci obieg” literatury: cenzor jako odbiorca poezji nowofalowej. „Teksty Drugie. Teoria literatury, krytyka, interpretacja”, nr 3 (51).
- Lipska E., 1997: *Nigdy niczego nie zakładam*. Rozmowę przeprowadziła M. Ciupka. „Postscriptum”, nr 21.
- Morawiec A., 2011: *Ewa Lipska jako pisarka polityczna*. „Przestrzenie Teorii”, nr 15.

Tomasz Gęsina